

Kentte lüksün haritası: İstanbul'da ayrıcalıklı hizmetlerin mekânsal dağılımı üzerinden sınıfsal ayrışma

The map of luxury in the city: Class segregation through the spatial distribution of exclusive services in Istanbul

Ece Bengi Tüfekçioğlu¹

¹Research Assistant, Department of Sociology, Faculty of Letters, Istanbul Medeniyet University, Istanbul, Türkiye

Citation:

Tüfekçioğlu, E., B. (2026). Kentte lüksün haritası: İstanbul'da ayrıcalıklı hizmetlerin mekânsal dağılımı üzerinden sınıfsal ayrışma. İDEALKENT, 51, e1896035.
<https://doi.org/10.31198/idealkent.1896035>

Open Access Statement:

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). This license permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the original author(s) and the source are properly credited. The original publication in İDEALKENT must be cited in accordance with accepted academic practice.

Review Note:

Evaluated by Double-Blind Peer Review

Ethics Reporting:

To report potential ethical concerns, contact: bilgi@idealkentdergisi.com

Similarity screening was conducted via intihal.net

Öz

Toplumsal tabakalaşmayı kentlerde gözlemlerken yalnızca gelir eşitsizliği üzerinden analiz yapmak yetersiz kalmaktadır. Kentlerde erişilen hizmetler, hizmetlerin niteliği ve konumları da ayrıcalıklı kesimi değerlendiren önemini koruyan verilerdir. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları'nın güncel il verilerinde (2025) ilk sırada olan İstanbul'da sınıfsal ayrışmayı ve bu ayrışmanın yeniden üretimini mekânlar üzerinden okumayı amaçlayan bu çalışmada özellikle üst gelir gruplarını hedef alan hizmetler seçilmiştir. İstanbul'un seçilmesinin diğer sebepleri de şehrin ekonomik sermayesinin yoğunluğu, hizmet sektörünün gelişmişliği ve tüketim mekânlarının diğer illerle kıyasla oldukça fazla olmasıdır. Özel hastaneler, özel okullar, lüks zincir spor salonları (MAC One, MAC Studio, Hillside City Club, John Reed ve Snap Fitness) ve lüks market zincirleri (Macrocenter, Carrefour Gurme, Gourmet Garage) İstanbul'un 39 ilçesindeki dağılımını SEGE (2022) ilçe araştırmasıyla karşılaştırarak analiz gerçekleştirilen bu çalışmada Türkiye'deki tüm ilçeler düzeyinde olan SEGE skorları İstanbul iline göre yeniden düzeylendirilmiştir. Skorlarına göre D1 (en yüksek)-D5 (en düşük) şeklinde sınıflandırılan ilçeler lüks hizmet ve tüketim mekânlarının ilçelerle ilişkilendirilmesine olanak sağlamıştır. Kent mekânlarındaki bu karşılaştırma yalnızca ekonomik sermayenin değil, kültürel ve sosyal sermayenin de yeniden üretimi hakkında fikir oluşturmaktadır. Bu çalışmada kuramsal çerçeveyi oluşturan Pierre Bourdieu'nün "ayrım" kavramından hareketle aynı şehrin sınırları içinde yaşayan bireylerin farklı hizmetlerle muhatap olması yaşanan ayrımı desteklemektedir. Analiz edilen verilerin sonucunda ortaya çıkan "lüks altyapı ağı" tüketimin sınıflara göre farklılıklarını ilçeler üzerinden yorumlamaya yardımcı olmaktadır. SEGE skorlarıyla birlikte incelenen mekânların dağılımı kent içi eşitsizlikleri lüks mekânlara erişim üzerinden görünür kılmaktadır. Çalışma bu yönüyle kent sosyolojisi ve eşitsizlik literatürüne tabakalaşmayı kent üzerinden okuyan özgün bir katkı sunmayı ve mekân temelli eşitsizlik tartışmalarına fayda sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Lüks hizmetler, tabakalaşma, İstanbul, mekânsal ayrışma

Abstract

When observing social stratification in cities, analyzing it solely through income inequality is insufficient. Access to services, the quality of services, and their locations are also important factors to consider when evaluating privileged groups. In this study, which aims to examine class division and its reproduction through spaces in Istanbul, ranked first in the latest provincial data (2025) of the Socio-Economic Development Ranking Research, services targeting upper income groups were selected. Other reasons for selecting Istanbul include the city's concentration of economic capital, the development of its service sector, and the abundance of consumption spaces compared to other provinces. Private hospitals, private schools, luxury chain gyms (MAC One, MAC Studio, Hillside City Club, John Reed, and Snap Fitness), and luxury supermarket chains (Macrocenter, Carrefour Gurme, Gourmet Garage) In this study, which analyzed the distribution across Istanbul's 39 districts by comparing it with the SEGE (2022) district survey, the SEGE scores for all districts in Turkey were re-leveled according to Istanbul province. Districts classified as D1 (highest) to D5 (lowest) based on their scores have enabled the association of luxury services and consumption spaces with districts. This comparison of urban spaces provides insights not only into the reproduction of economic capital but also into the reproduction of cultural and social capital. In this study, Pierre Bourdieu's concept of "distinction" forms the theoretical framework, suggesting that individuals living within the same city but accessing different services reinforce existing distinctions. The "luxury infrastructure network" identified through the analysis helps interpret consumption differences across districts based on class. The distribution of spaces examined alongside SEGE scores makes intra-urban inequalities visible through access to luxury spaces. In this regard, the study aims to offer a unique contribution to urban sociology and inequality literature by reading stratification through the lens of the city and to contribute to discussions on space-based inequalities.

Keywords: luxury services, stratification, Istanbul, spatial segregation

Giriş

Modern toplumlarda eşitsizliği sürekli hâle getiren tabakalaşma olgusunun en temel göstergelerinden biri gelir eşitsizliğidir. Ancak gelir eşitsizliğini yalnızca niceliksel farklılıklar üzerinden okumak günlük yaşama etkilerini anlama açısından sınırlı kalmaktadır. Özellikle gelirin satın aldığı hizmet ve tüketim ürünlerine ulaşım toplumlardaki tabakalaşmayı görünür kılan yönlerden biridir. Bu hizmetlerin sunulduğu mekânların konumları ise kent içi eşitsizlik hakkında fikir sahibi olmayı sağlamaktadır. Eşitsizliğin kent içindeki görünümünü problem eden bu çalışmada üst gelir grubunun erişiminin daha kolay olduğu mekânların kümелendiği ilçeler üzerinden toplumsal tabakalaşmanın başka bir yüzü anlaşılmaya çalışılmıştır.

Lüks tüketimi "kim"in yaptığı kadar "nerede" yaptığı sorusunu önemseyen bu çalışmada mekânın eşitsizliği derinleştirici etkisi ele alınmaktadır. Bu çalışmada "lüks" kavramı yalnızca fiyat düzeyini işaret etmemekte, belirli bir gelir grubunu hedefleyen ve sembolik değeriyle öne çıkan hizmet ve tüketim mekânlarını kapsamaktadır. "Üst gelir grubu" ifadesi ise bu hizmetlere düzenli erişim imkânına sahip, SEGE skorlamasında D1 ve D2 düzeyindeki ilçelerde yoğunlaşan kesimleri tanımlamak için kullanılmaktadır. "Prestij" kavramı da bir hizmetin ya da mekânın taşıdığı sembolik ve ayırt edici niteliğe gönderme yapmaktadır. Mekânların toplumsal ilişkileri dönüştürdüğünü, şekillendirdiğini ve yeniden ürettiğini vurgulayan Lefebvre'ye göre lüks tüketim alanları yalnızca hizmet sunmaları üzerinden değerlendirilmemelidir (Lefebvre, 2014). Ekonomik ilişkilerin yanı sıra ayrıcalıklı kesimlerin sürekliliğini bahsi geçen alanların ürettiği kültür ve sosyalleşme pratikleri sağlamaktadır.

Hizmetlerin kalitesi ve değeri kadar ulaşılabilir konumda olması da tüketim için önemli bir yöndür. Özel hastane ve okulların sunduğu hizmetin kullanıcısının bulunduğu muhite göre şekillenmesi eğitim ve sağlık alanındaki eşitsizliği güçlendirmektedir. Yüksek gelir gruplarının yaşadığı ilçelerde çoğalan hizmetler bir döngü oluşturmakta, daha düşük hanehalkı gelirine sahip olanların tercih etmek zorunda kaldığı ilçelerdeki seçenekleri azaltmakta

ve yüksek düzeydeki ilçelerdeki rekabeti artırarak daha kaliteli hizmet doğurmaktadır.

Türkiye'de en yüksek nüfusa sahip olan İstanbul Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları'nın güncel il verilerinde (SEGE, 2025) de ilk sırada yer almaktadır. Kentin istihdam ve eğitim olanakları sebebiyle belirli ilçeleri hem iç göç bakımından hem de diğer illerden rağbet görmektedir. Bu çalışmada seçilmesinin sebepleri ise iş merkezlerinin yoğun olması sebebiyle yöneticilerin ve sermaye sahiplerinin yaşam merkezi olması, bu bağlamda lüks hizmet ve ürün tüketiminin en yüksek düzeye ulaştığı yer oluşu ve nüfusun yoğunluğu ile bağlantılı olarak sağlık ve eğitim hizmetlerinin sayısının fazla ve çeşitli olması olarak öne çıkmaktadır.

Sassen'in *küresel şehir* (global city) kavramı küreselleşmenin ve sermaye birikiminin merkezi olan kentleri işaret etmektedir. Kutuplaşmanın ve merkez-çevre ayrımının daha güçlü görüldüğünü vurguladığı bu kentlere (Sassen, 2018) örnek olarak gösterilebilecek İstanbul'da da seçkinlerin merkezde konumlandığı, bu bağlamda yapılan çalışmadan da hareketle onlara sunulan hizmetlerin de benzer bölgelerde yoğunlaştığı gözlenmiştir. Şişli, Beşiktaş, Kadıköy, Bakırköy gibi ilçelerde yoğunlaşan ve üst gelir grubunun yaşadığı yerlerde konumlanan hizmetler "lüks altyapı ağı" oluşturarak toplumsal tabakalaşmanın farklı bir tezahürünü gözler önüne sermektedir.

İstanbul'un 39 ilçesindeki eşitsizlik belirteci olan eğitim ve sağlık hizmetlerinin yanında lüks spor salonları ve lüks zincir market şubelerinin seçilmesinin sebebi gündelik yaşam pratikleri açısından bir incelemeyi tabakalaşma çalışmalarına dahil etmektir. Benzer ilçelerde yoğunlaşan tüketim mekânları gözlenmekte ve ayrışmanın günlük aktiviteler üzerinden görünümünü ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda çalışma şu araştırma sorularına yanıt aramaktadır:

1. İstanbul'da özel hastaneler, özel okullar, lüks spor salonları ve lüks market zincirleri ilçelere göre nasıl dağılmaktadır?
2. Bu hizmet ve tüketim mekânlarının dağılımı, ilçelerin SEGE düzeyleriyle nasıl bir ilişki göstermektedir?

3. Sağlık, eğitim ve gündelik tüketim alanlarındaki mekânsal yoğunlaşmalar, İstanbul'da kent içi sınıfsal ayrışmayı hangi örüntüler üzerinden görünür kılmaktadır?

Çalışmanın nihai amacı ise tabakalaşmayı gelir farklılıklarının yanı sıra hizmet ve tüketim mekânlarına erişimin ayrışması ile ortaya koymak ve sonraki tartışmalara katkı sunabilmektir.

1. Kent mekânında sınıfsal ayrışma ve ayrıcalıklı hizmetler

Toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde önemli bir yere sahip olan kentler yalnızca üretim ve tüketim araçlarının etkilerinde rol oynamakla kalmamakta, aynı zamanda toplumsal tabakaların devamlılığını da sağlamaktadır. Sennett'in *ville* ve *cit * ayrımında görülebileceği üzere; şehrin fiziksel yapısının yanı sıra algıların ve davranışların ön plana çıktığı *cit * bu araştırmamızın kuramsal çerçevesinde mühim bir yerde durmaktadır. Sennett bu ilişkilendirmede *cit * ile *ville*'nin insan ihtiyaçlarından temellenen bir kent yaratmada birbirleriyle uyumlu olması gerektiğinin d   n ld  ğ n , ancak kent görünümünün yalnızca belli kesimlerin ihtiyaçlarına göre şekillendiğini tartışmaktadır (Sennett, 2025). Araştırmada da ele alındığı üzere lüks hizmetlerin şehrin yüksek gelirli ilçelerinde yoğunlaşması, ihtiyaç temelli bir kent yapılanmasında eşitsizliğin etkisinin altını çizmektedir.

Mekânın üretiminin yalnızca fiziksel süreçlerle sınırlı olmadığını vurgulayan Lefebvre'ye göre mekân durağan değildir; kendini üretmeye ve yenilemeye devam eder. Lefebvre, üretilen ve yeniden üretilen ilişkilerin halihazırda üretilmiş bir mek nda gerçekleştiğini söylemektedir (Lefebvre, 2014). Merkez ilçelerin yüksek gelir grupları tarafından tercih edilmesi, ilçelerin bu gruplara göre tüketim ve hizmet mekânlarını düzenlemesi ve sonucunda eğitim ile sağlık kurumlarının niteliğinin bahsi geçen ilçelerde artması, mekânın üretiminin ve yeniden üretiminin  ıktılarındandır. Bu husus ise mekânları kent içi eşitsizlik okumalarında ön plana koymaktadır.

Toplumsal sınıfların oluşumunun tek bir boyuta indirgenemeyeceğini söyleyen Bourdieu, sınıfların

niteliklere ve bunların pratikler üzerindeki etkilerine bağlı olarak oluştuğunu vurgulamaktadır. *Kökten sermaye* ile *ulaşılan sermaye* arasındaki ilişkinin nicel olarak bütünüyle ortaya konması mümkün olmasa da *güzergahtaki* sermaye, ikametg h ve bunların getirdiği tercihler sınıf inşası konusunda yorumlama yapılabilmesini sağlamaktadır (Bourdieu, 2021). Yalnızca belirli kesimlerin ulaşabildiği hizmetlerin halihazırda onlara sunulması, bahsi geçen yeniden inşa sürecinin altını çizmektedir. Bir muhiti dönüştüren lüks hizmetler zamanla orada yaşayan halkın alışkanlıklarını ve taleplerini dönüştürmekte; bu dönüşüm yüksek segmentlere yönelen yeni talepleri doğurmakta ve sürekli yeniden üretmektedir. Aynı muhitlerde yaşayan, aynı okullara, spor salonlarına, marketlere giden, aynı hastaneleri tercih eden ayrıcalıklı kesimin konumlarının sınırları gündelik hayat pratikleriyle de genişletmekte; bu döngü yalnızca bir tüketim örüntüsü değil, Bourdieu'nün kavramlarından hareketle ayrıcalıklı kesimin kalıcı eğilimlerini açıklayan *habitusu* nun (Bourdieu, 2018) bir destekçisi olarak da işlev görmektedir.

Eğitim kurumlarının belirli ilçelerde yoğunlaşmasının getirdiği sonuçlardan biri, yüksek gelir grubuna sahip ailelerin çocuklarına nitelikli özel okullara kaydolabilmeleri için sundukları imk nlardır. Merkezi yerleştirme sınavlarıyla  ğrenci kabul  yapan özel okulların  ğrencilerinin çoğu, maddi durumu okul ücretini karşılayabilecek ailelerden gelmektedir. Öğrencinin sınavları kazanabilmesi için gerekli olan materyal ve kaynağa ulaşım, takviye dersler ve dershaneler üst gelir grubuna ait aileler tarafından daha kolay karşılanarak eğitim hakkında eşitsizlik yaratmaktadır. Sosyal hareketliliğin en önemli destekleyicilerinden biri olan eğitim kurumu temelde eşitsizliğin karşısında dursa da modern toplumların ilerleyebilmesi için eşitsizliğin gerekli olduğu görüşü de oldukça yaygındır (Sunar, 2018). Bourdieu'nün belirttiği üzere ailesi düşük gelir grubuna ait çocukların büyük çoğunluğu eğitim yolculuğunda *elenme* yaşamaktadır (Bourdieu, 2022). Kültürel sermayenin oluşmasında en önemli girdilerden biri olan eğitimin kalitesi ve bilinirliği (Bourdieu, 1986)  ğrenciye yalnızca iş yaşamında değil,

sosyal hayattaki konumunu da sağlamlaştırmaktadır. Gelir farklarından doğan bu eğitim eşitsizliğini okulların kümelendiği yerler desteklemekte ve elit okul muhiti oluşmasına yardımcı olmaktadır.

Sağlık hizmetlerine erişimde üst gelir gruplarının ayrıcalığı, özel hastanelerin sayısının kamu hastanelerinden fazla oluşuyla gözlenebilmektedir. Sassen'in küresel şehir kavramı, kutuplaşmanın ve merkez-çevre ayrımının en güçlü görüldüğü bu metropollerde (Sassen, 2018) özel sağlık altyapısının da eşitsiz biçimde dağıldığını öngörmektedir. Tudor-Hart'ın 1971 tarihli çalışmasında sağlık hizmetlerindeki eşitsizliğin piyasayla doğrudan bağlantılı olduğu vurgulanmaktadır. Hastane lokasyonlarının ihtiyaç temelli değil, piyasa temelli olduğunu söyleyen Tudor-Hart'ın tespitinde (1971) görülebileceği gibi, özel hastanelerin konumları da hizmet alanların gelir gruplarına göre şekillenmektedir.

Bu kuramsal yaklaşımlar İstanbul'un 39 ilçesinde lüks hizmetlere erişimi analiz ederken başvurulacak temel kavramlar olarak ele alınmıştır. Kentte eşitsizliğin görünümü yalnızca gelir farklılıklarından kaynaklanmamakta; şehirlerdeki eşitsiz dağılımın planlı hareketi ve olağan tabakalaşma etkisi bir arada çalışmanın çerçevesini oluşturmaktadır. Kavramsal çerçevede ele alınan kuramsal yaklaşımlar, güncel ampirik çalışmalar tarafından da desteklenmekte ve genişletilmektedir. 2010'lar ve özellikle 2020'lere ait araştırmalar, kentsel ayrışmanın eğitim ile sağlık gibi temel sosyal altyapıların piyasalaşması üzerinden derinleştiğini ortaya koymaktadır.

Eğitim alanında okul temelli mekânsal ayrışma giderek belirginleşmektedir. Yüksek gelirli ve eğitimli kesimler, özel okulların veya nitelikli devlet okullarının çevresinde kümelenerek kenti eğitim hatları üzerinden fiziksel olarak bölmektedir. Özel okul velilerinin talepleri konut piyasasını doğrudan şekillendirmekte ve mekânsal ayrışma ile eğitim eşitsizliği birbirini besleyen bir döngüye girmektedir (Ataç Kavurmacı, 2024). Bu döngü, Bourdieu'nün *elenme* kavramının sınav sisteminin yanı sıra okulun fiziksel konumunda da işlediğini göstermektedir.

Sağlık hizmetlerinde de benzer bir tablo gözlenmektedir. Neoliberal sağlık reformlarıyla birlikte

özel hastanelerin yer seçiminde "kamu yararı ve eşitlik" ilkesinden uzaklaşmakta; özel hastaneler kârlılığı garantileyen üst ve orta gelir grubunun yaşadığı, ulaşım ve altyapı olanakları güçlü merkezlerde toplanmaktadır. Buna karşın dezavantajlı kesimler için hastaneye ulaşım mesafesi artmaktadır (Paköz & Kılınç, 2017). Kentsel ayrışma süreçlerinin devlet eliyle yürütülen müdahalelerle de şekillenmesi bağlantılı bir tartışma doğurmaktadır. Kuyucu ve Ünsal (2010), İstanbul'daki kentsel dönüşüm projelerini *devlet eliyle yürütülen mülkiyet transferi* (state-led property transfer) olarak belirtmektedir. Lovering ve Türkmen (2011) bu süreci, kentsel rant piyasalarının devlet gücüyle inşa edildiği bir *buldozer neoliberalizmi* (bulldoser neo-liberalism) olarak tanımlarken; İslam ve Sakızlıoğlu (2015) ise devlet destekli bu dönüşümlerin yeni direniş ve kabul örüntüleri yarattığına dikkat çekmektedir. Güncel kentsel ayrışma bu bağlamda yalnızca serbest piyasa etkileşimleriyle açıklanamamakta, kentsel mekânı yeniden yapılandıran politika tercihlerinin de ürünü olarak görülmektedir.

Lüks tüketim mekânlarının sınıfsal işlevi de güncel araştırmalarda giderek daha merkezi bir yer edinmektedir. Pinçon-Charlot ve Pinçon (2018), Bourdieu'nün *ayrım* kavramını kentsel alana uygulayarak Fransız üst sınıflarının belirli mekânlarda seçici olarak bir araya geldiğini ve bu mekânsal kapanmanın sınıf kimliğinin sürdürülmesinde temel bir araç işlevi gördüğünü göstermektedir. Benzer bir biçimde Ginsburger (2022), tüketimde sınıfsal örüntülerin 1985-2017 yılları arasında nasıl kalıcılaştığını analiz ederek Bourdieu'nün bulgularının günümüzde de geçerliliğini koruduğunu kanıtlamaktadır. Bu bağlamda lüks tüketim mekânları ekonomik bir ayrımın yanında kültürel sermayenin de mekânsal ifadesi hâline gelmektedir. Lüks statünün *gösterişsiz tüketim* (inconspicuous consumption) üzerinden işlediğini; kültürel sermayeye sahip kesimlerin lüks mekânları yalnızca fiyat üzerinden ayırtmadığını, kendilerine ait semboller üzerinden de betimlediğini ortaya koymakta olan çalışmalarda da benzer izler görülebilmektedir (Arun, 2014; Kara, 2025). Bu bulgular araştırmada incelenen lüks market ve spor salonu zincirlerinin

yalnızca birer tüketim seçeneği olmadığını, aynı zamanda sınıfsal aidiyetin ve habitusun somutlaştığı mekânlar olduğunu desteklemektedir.

İstanbul özelinde ise mekânsal ayrışmanın boyutları son dönem çalışmalarla daha net bir biçimde ortaya konulmaktadır. Işık (2021), 2000-2017 yılları arasında İstanbul'da konut ayrışmasının yükselişini izleyerek Türkiye'nin OECD ülkeleri arasındaki yüksek gelir eşitsizliğinin kentsel mekâna nasıl yansıdığını ve bu yansımanın hangi örüntüler üzerinden derinleştiğini göstermektedir. Güncel bir çalışmada ise İstanbul'da kentsel ayrışmanın temel nedeni olarak katılımcıların büyük çoğunluğunun gelir durumunu işaret ettiği görülmekte; neoliberal politikaların bu ayrışmanın hem zeminini hem de hızını belirlediği vurgulanmaktadır (Küçük, 2025).

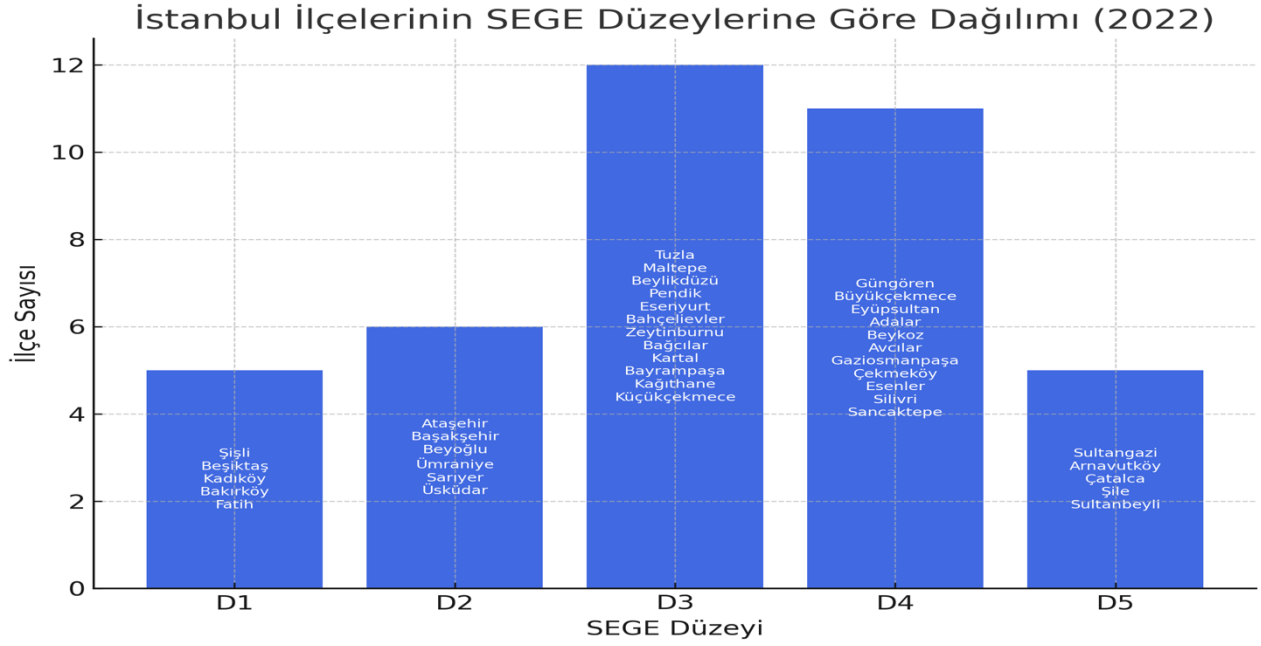
Sonuç olarak güncel literatür, kent mekânındaki sınıfsal ayrışmayı yalnızca bireysel tercihlerin ya da yaşam tarzı farklılıklarının sonucu olarak ele almaktadır. Bu ayrışma, eğitimin ve sağlığın giderek daha fazla piyasa dinamiklerine açılması, devlet eliyle kolaylaştırılan mülkiyet aktarım süreçleri ve lüks tüketime dayalı mekânların belirli ilçelerde yoğunlaşması üzerinden süreklilik kazanan yapısal bir kentsel eşitsizlik biçimi olarak kavramsallaştırılmaktadır. Böyle bakıldığında, kentsel ayrışma tek seferlik bir mekânsal bölünme üretmemekte, sermaye akışları, kamusal kaynakların dağılımı, yatırım öncelikleri ve prestij odaklı tüketim örüntüleri aracılığıyla yeniden ve yeniden kurulmaktadır. Bu çalışmada önerilen “lüks altyapı ağı” kavramı da tam bu noktada önem kazanmaktadır. Kavram, İstanbul'da lüks hizmetlerin, seçkin tüketime hitap eden kurumsal yapıların ve yüksek sembolik değere sahip mekânsal düğümlerin belirli bölgelerde nasıl biriktiğini görünür kılmakta, uluslararası literatürde tartışılan bu eşitsizlik rejiminin kent ölçeğindeki somut ve ampirik karşılığını ortaya koymaktadır. Böylece lüks altyapı ağı, yalnızca mekânsal bir yoğunlaşmayı tanımlayan betimleyici bir çerçeve sunmamakta, aynı zamanda sınıfsal ayrıcalığın kent içinde hangi kurumsal ve mekânsal düzenekler aracılığıyla pekiştiğini açıklayan analitik bir araç işlevi görmektedir.

2. Yöntem

İstanbul'un ilçeleri arasındaki lüks hizmet ve tüketim erişim farklılıklarını anlamak ve kentteki gündelik yaşam pratikleri üzerinden eşitsizliğin görünümünü ortaya koymak için yapılan çalışmada SEGE'nin güncel ilçe verileri esas alınmıştır (SEGE, 2022). T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen SEGE araştırmaları; eğitim, sağlık, istihdam, ekonomik yapı ve demografik göstergeler gibi çok sayıda değişkeni bir araya getirerek il ve ilçe düzeyinde sosyoekonomik gelişmişlik skorları üretmektedir. Bu çalışmada SEGE'nin tercih edilmesinin sebebi, ilçelerin sosyoekonomik konumunu tek bir bütüncül skor üzerinden ifade etmesi ve lüks hizmetlerin dağılımıyla doğrudan karşılaştırılabilir bir referans çerçevesi sunmasıdır. İllere göre ayrı bir düzeylendirme bulunmadığından Türkiye geneli skorları bu çalışma kapsamında İstanbul iline özgü olarak yeniden düzeylendirilmiştir.

Yapılan çalışmada İstanbul için detaylı bir analiz öngörüldüğünden ele alınan 39 ilçe beş SEGE düzeyine ayrılmıştır. İstanbul için SEGE düzeylendirmesi yapılırken 39 ilçenin skoru en yüksekten en düşüğe sıralanmış ve skor aralıkları esas alınmıştır. En yüksek SEGE skoruna sahip ilçe 6,959 ile Şişli, en düşük ilçe ise 0,684 ile Sultanbeyli'dir. İlçeler arasındaki bu geniş aralığın anlamlı gruplara ayrılması için tam sayı kırılma noktaları (1, 2, 3, 4) eşik değer olarak belirlenmiştir. SEGE skoru 4 ve üzeri olan ilçeler Düzey 1 (D1), 3-4 arası olanlar D2, 2-3 arası olanlar D3, 1-2 arası olanlar D4 ve 1'in altında olanlar D5 olarak sınıflandırılmıştır. Şekil 1'de görülebileceği üzere D1'de 5 ilçe, D2'de 6 ilçe, D3'te 12 ilçe, D4'te 10 ilçe, D5'te ise 5 ilçe yer almaktadır. Her düzeydeki ilçe sayısının farklılaşması, İstanbul ilçelerinin sosyoekonomik açıdan orta segmentlerde yoğunlaştığını; en yüksek ve en düşük uçların ise görece sınırlı sayıda ilçeden oluştuğunu göstermektedir.

Şekil 1. İstanbul İlçelerinin SEGE Düzeylerine Göre Dağılımı (2022)

İstanbul için SEGE düzeylendirme çalışması yapıldıktan sonra ilçelerdeki hizmetlerin verilerine ulaşma aşamasına geçilmiştir. Araştırmanın sınırlılıklarından biri sağlık hizmetlerine ilişkin bütüncül ve güncel bir veri seti olmayışıdır. Sağlık Bakanlığı'nın "Özel Hastaneler" listesi ilçelere göre düzenlenerek hangi ilçelerde daha fazla özel hastane olduğu tespit edilmiştir. Devamında sağlık hizmetlerine erişimin genel görünümünü anlamlandırabilmek ve özel hastaneleri tüm hastaneler içinde konumlandırabilmek için kamu hastanelerinin de veri seti oluşturulmuştur. İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü'nün "Devlet Hastaneleri" ve "Eğitim ve Araştırma Hastaneleri" listeleri ile Sağlık Bakanlığı'nın "Şehir Hastaneleri" listeleri İstanbul ilçelerine göre ayrılmış ve veri setine eklenmiştir. Toplam 271 hastanenin betimsel analizi sonucunda sağlık hizmetlerinin tümünün yoğunlaştığı ilçeler araştırmanın başka bir çıktısı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada veriler Sağlık Bakanlığı, İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı ve ele alınan market ve spor salonlarının kurumsal web sitelerinden edinilmiştir. Eğitim ve tüketim verileri veri toplama aşamasında 2025 yılının verileri olarak tarihlendirilmiştir. Ancak sağlık verileri ilgili web sitelerinde 2025 yılı öncesi tarihlendirilmiş olup verilerin güncelliği hususunda teyit ihtiyacı doğmuştur.

Bu sebepten ötürü İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'nun 25.12.2025 tarihli oturumunda etik kurul onayı alınmış olup Sağlık Bakanlığı ve İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü ile resmi yazışma gerçekleştirilmiş ve İl Sağlık Müdürlüğü'nün 12.01.2026 tarihli resmi yazısına istinaden web sitelerinde paylaşılan verilerin güncel veri olarak kullanılabileceğinin onayı alınmıştır.

Hastanelerden sonra eğitim alanında yapılan araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı'nın okul listelerinden veri seti oluşturulmuştur. Sağlık hizmetlerine erişimde olduğu gibi özel okulların yanı sıra devlet okulları da araştırmaya dahil edilerek tüm eğitim kurumlarının görünümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Analize anaokulları, ilkokullar, ortaokullar ve liseler dahil edilmiş, ancak uzaktan eğitim veren okullar ve özel eğitim uygulama okulları veri setinden çıkarılmıştır. Kurumların konumunu önceleyen bu çalışmada uzaktan eğitim veren okulların araştırmanın bağlamına uygun olmadığı tespit edilmiştir. Özel eğitim uygulama okullarının muhitlerinin ise gelir gruplarının farklılıklarıyla ilişkilendirilebileceği düşünülse de yalnızca veriye dayalı bir araştırmanın bütüne dair bir söz söyleme hususunda yetersiz kalabileceği öngörülmüş, devamında mülakatlarla sağlamlaştırılacak farklı bir çalışma konusu olabileceği kanısına varılmış ve ana veri setine dahil edilmemiştir.

Gündelik yaşam pratiklerinin ilçelere yansımada ele alınan lüks market ve spor salonları zincirleri seçilirken de belirli kısıtlarla karşılaşmıştır. Marketlerin “lüks” kategorisinde olup olmadığının değerlendirilebilmesi için bir ayırım noktası gerekmektedir. Bu çalışma özelinde bahsi geçen ayırım noktası ithal ürün çeşitliliği olmuştur. Ancak bazı bölgelerdeki ithal ürün çeşitliliği sunan butik marketlerin web siteleri olmayışı, isim değişiklikleri ve ürünlerin değişimi araştırmayı yalnızca market zincirleriyle sınırlama kararı aldırılmıştır. Web sitelerine ulaşılabilen market zincirleri ürün çeşitliliği ve fiyatları konusunda tüketiciye şeffaf bilgi sunmaktadır. Bu sebepten ötürü Macrocenter, Carrefour Gurme ve Gourmet Garage zincirleri araştırmaya alınmıştır.

Son olarak lüks spor salonları araştırmasına geçildiğinde lüks marketlerde yaşandığı gibi her muhite özel butik spor salonlarıyla karşılaşmıştır. “Lüks” olmaları ve yoğunlaşmalarının gözlenebilmesi araştırmanın temel amacı olduğundan üyelikleri ve fiyatları hakkında görece daha şeffaf bilgi sağlayan spor salonları tercih edilmiş, bu yol da araştırmayı zincir spor salonlarına itmiştir. Kişiyi özel ilgi, karşılaştırmalı fiyatlar ve uluslararası şubeler spor salonlarının tespit edilmesini sağlamış; MAC One, MAC Studio, Hillside City Club, John Reed ve Snap Fitness İstanbul şubeleri eklenmiştir.

Veri seti tamamlandıktan sonra veriler ilçe dağılımlarına göre sınıflandırılmış ve analiz aşamasına geçilmiştir. Çalışmada betimsel analiz yöntemi benimsenmiş; her hizmet türünün ilçelere göre dağılımı frekans üzerinden değerlendirilmiştir. Elde edilen frekans dağılımları İstanbul’a özgü olarak yeniden düzeylendirilen SEGE skorlarıyla (D1-D5) çapraz biçimde karşılaştırılmış ve her düzeydeki ilçede hizmetlerin ne ölçüde yoğunlaştığı ya da seyredildiği ortaya konulmuştur. Bu karşılaştırma hem özel hem de kamusal hizmetler için ayrı ayrı yürütülmüş; böylece lüks hizmetlerin yanında devlet kurumlarının da SEGE düzeyleriyle ilişkisi değerlendirilebilmiştir.

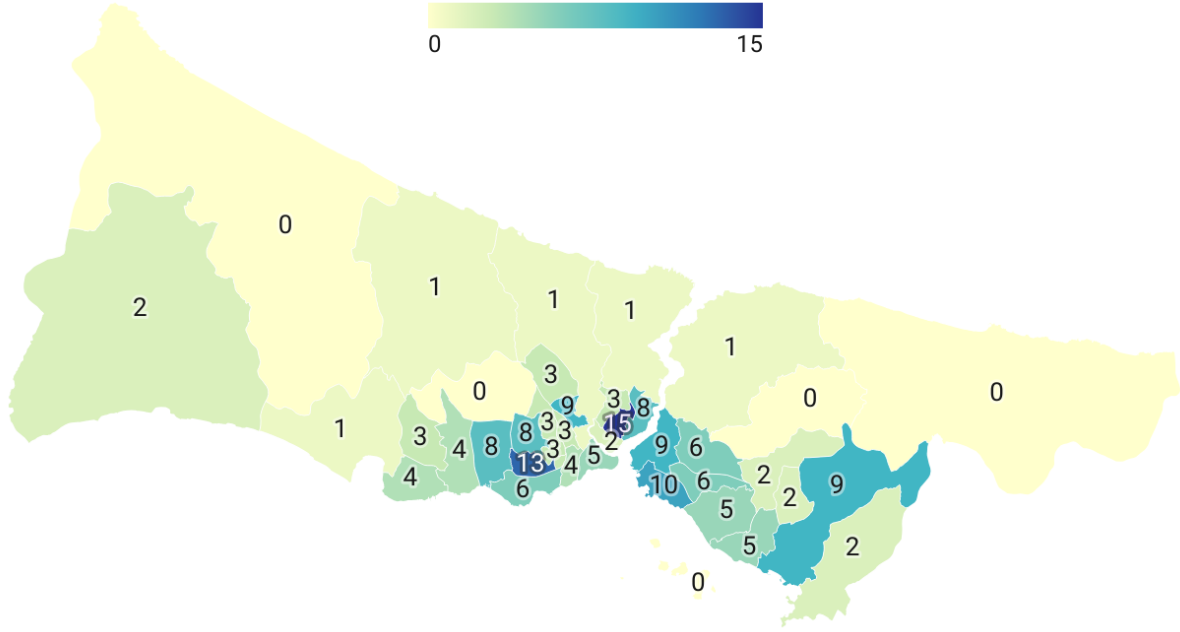
Görselleştirme sürecinde iki tür grafikten yararlanılmıştır. İstanbul haritası üzerinde ilçe bazında hazırlanan yoğunluk grafikleri hizmetlerin mekânsal dağılımını görünür kılarken; SEGE düzeyleri ile hizmet sayılarını ilişkilendiren dağılım grafikleri sayısal karşılaştırmaya olanak tanımıştır. Lüks hizmetlerin ilçelere göre görünüşleri ve devlet kurumlarıyla kıyaslanmaları tamamlandıktan sonra bulgular yorumlanmaya hazır hâle getirilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde İstanbul’un 39 ilçesinde özel hastaneler, özel okullar, lüks market zincirleri ve uluslararası spor salonlarının dağılımı üç eksen üzerinden ele alınmaktadır. İlk olarak her hizmet türünün ilçelere göre sayısal dağılımı ortaya konulmakta, ardından bu dağılımın SEGE düzeyleriyle ilişkisi incelenmektedir. Son olarak farklı hizmet türlerinin örtüşen coğrafyaları bir arada değerlendirilerek sınıfsal ayrışmanın mekânsal örüntüleri tartışılmaktadır.

3.1. Sağlık hizmetlerine erişim

İstanbul’un 39 ilçesinde özel hastanelerin merkezde ve gelir seviyesi yüksek ilçelerde toplanması kent içi tabakalaşmanın görünümüne önemli bir örnek oluşturmaktadır. Sosyoekonomik durum sağlık eşitsizliğindeki belirleyici unsurlardandır, ancak sırf gelir eşitsizliği üzerinden özel hastane konumlarını değerlendirmek yerinde olmayacaktır. Daha düşük gelir düzeyine sahip grupların daha kötü sağlık koşullarıyla karşı karşıya olduğunu vurgulayan McCartney ve arkadaşları, bu durumun sınıf kuramıyla ilişkili olduğunu ve tarihselliği göz ardı ederek doğru yorumlamanın yapılamayacağını altını çizmektedir (McCartney ve diğerleri, 2018). Gelir seviyesi yüksek ilçelerde konumlanan özel sağlık kurumları da daha çok ayrıcalıklı kesimleri hedeflemektedir ve tüm hastaların eşit olma kabulünün içinde varlıklı hastaların öne çıkışı dönemlik bir durumdan ziyade tarihsel bir gerçekliğe dönüşmüştür.

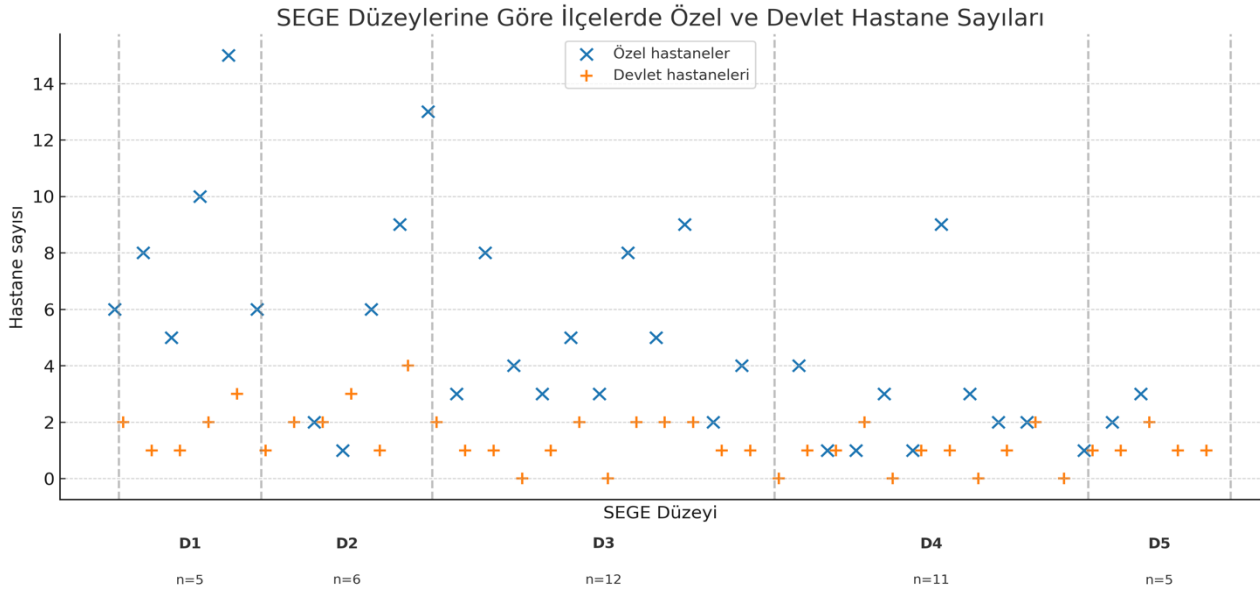

Map data: © HDX • Created with Datawrapper

Şekil 2: İstanbul'daki Özel Hastaneler (2025)¹

Güncel Sağlık Bakanlığı verilerine göre İstanbul'un 39 ilçesinde toplam 167 özel hastane bulunmaktadır. Şekil 1'de görülebileceği üzere ilçelere göre özel hastanelerin dağılımına bakıldığında 6,959 ile en yüksek SEGE skoruna sahip Şişli ilçesinde 15 özel hastane olduğu görülmektedir.

Devamında D3 seviyesindeki Bahçelievler 13 hastane ile gelmekte, D1 seviyesindeki Kadıköy'de ise 10 özel hastane yer almaktadır. Adalar, Başakşehir, Çatalca, Çekmeköy ve Şile ilçelerinde ise hiç özel hastane bulunmamaktadır.

Şekil 3: SEGE (2022) Düzeylerine Göre Özel ve Devlet Hastaneleri²

¹ Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı (Özel Hastaneler), Erişim tarihi: 15.08.2025.

² Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı (Özel Hastaneler, Şehir Hastaneleri), İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü (Devlet Hastaneleri, Eğitim ve Araştırma Hastaneleri), Erişim tarihi: 15.08.2025.

Bu beş ilçeden Başakşehir (D2) hariç hepsi D4-D5 sınıflandırmasındadır. 39 ilçeden 15'inde 2 ve daha fazla kamu hastanesi bulunan İstanbul'da SEGE düzeyi yüksek olmasına rağmen Başakşehir'de de bir devlet hastanesi ve bir şehir hastanesi oluşu özel hastaneye ihtiyaç duyulmamasıyla yorumlanabilmektedir.

Başakşehir örneğinde görülebileceği üzere sağlığa erişimde özel hastanelerin konumlarını değerlendirebilmek için devlet hastanelerinin yerleşimini de analiz etmek önem arz etmektedir. En çok kamu hastanesi bulunan İstanbul ilçesi dört hastane ile (bir devlet hastanesi, üç eğitim ve araştırma hastanesi) Üsküdar'dır (D2). Şişli (D1) ve Sarıyer'de (D2) ise üç devlet hastanesi bulunmaktadır. Devlet hastanelerinin ve özel hastanelerin SEGE düzeylerine göre dağılımlarının incelendiği Şekil 3'te devlet hastanelerinin D1, D2 ve D5'teki her ilçede olduğu, D3 ve D4'te ise devlet hastanesi olmayan ilçeler olduğu görülmektedir. Ulaşımın kolay olduğu ve nüfusun fazla olduğu yerlerde konumlanan devlet hastanelerinin en yüksek ve en düşük gelir grubunun yaşadığı ilçelerde bulunması rastlantı değildir. Ancak nüfusu kalabalık olsa da D5'teki özel hastanelerin neredeyse devlet hastaneleriyle aynı sayıda olması özel sağlık hizmetlerinin konumlarının ayrıcalıklı kesime göre şekillendiği hipotezini desteklemektedir.

İstanbul'daki özel hastanelerin ve devlet hastanelerinin dağılımı sağlık hizmetlerine erişimin mekânsal ve sınıfsal farklılıklarını kent üzerinden görünür kılmaktadır. Özel hastanelerin sayısının SEGE skoru yüksek hastanelerde daha fazla olması üst gelir grubuna ait bireylerin sağlığa erişimini kolaylaştırırken düşük SEGE skoruna sahip ilçelerdeki sağlık hizmetlerinin az oluşu hem maddi hem de zamansal sıkıntılar doğurarak yapısal eşitsizliğe işaret etmektedir. Hart'ın piyasa temelli hastane tezinden de hareketle sağlık hizmetlerinin ihtiyaçtan ziyade alıcıya göre şekillendiği hastane yerleşimlerinden ortaya çıkan bir sonuçtur.

3.2. Özel okulların görünümü

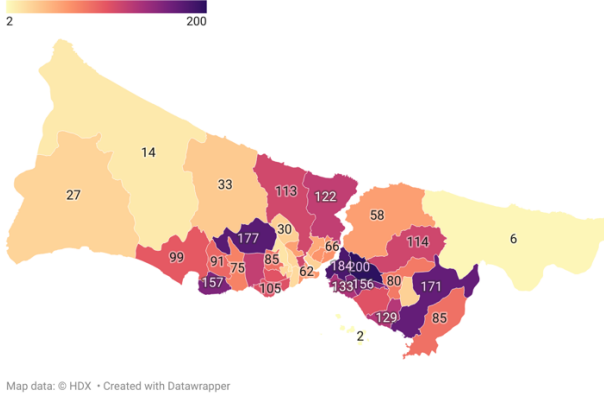
Eğitime erişim toplumsal tabakalaşmanın en görünür noktalarından biridir. Aynı zamanda toplumsal hareketliliğin de en büyük destekçilerinden biri olan eğitim Milanovic'e göre tüm gelir grupları için aynı düzeyde erişilebilir değildir (Milanovic, 2018). Tanınır eğitim yalnızca istihdam piyasasında değil, sosyal ilişkilerde de etkilidir. Bourdieu'nün kendi kurallarına ve hiyerarşilerine sahip, belirli sermaye biçimlerine sahip olanlar için daha kolay erişilebilir olarak tanımladığı *alan*lara bir örnek olan eğitim kendi prestij biçimlerine sahiptir ve dışardan gelen aktörlerin uyum sağlaması daha güçtür (Bourdieu & Wacquant, 2014).

Devamındaki sosyal ve ekonomik seyri etkileyen eğitim özellikle üst gelir grubuna sahip aileler için önem arz etmektedir. Mills'in *İktidar Seçkinleri* çalışmasında da görülebileceği üzere üst kademe-lerdeki elitlerin aileleri de genellikle üst düzey gelir grubundandır ve eğitimlerine yatırım yapmıştır (Mills, 2019). Bu bağlamda eğitim yalnızca bireysel başarı için değil, statünün korunması ve devam etmesi için önemli bir araçtır. Elit ailelerin çocukları prestijli okullarda okumaları sayesinde kültürel sermayelerini güçlendirmekte ve benzer ailelerin çocuklarından oluşan bir çevreye mensup olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, araştırmaya dahil edilen özel okulların hepsi "prestijli okul" statüsünde değildir. Ancak özellikle özel ortaokul ve liselerde verilen yabancı dil eğitimleri, sosyal faaliyetler ve üst gelir grubu çocuklarıyla beraber yetişmek sosyal hayatta avantajlar sağlamaktadır.

2025 nüfus verilerine göre 15 milyon 754 bin 053 kişi olan İstanbul nüfusunun (TÜİK, 2026a) 0-18 yaş aralığının³ 3 milyon 841 bin olduğu görülmektedir (TÜİK, 2026b). Eğitim kurumlarının muhatabı olan yüksek nüfusun okullara erişimi ise gelir gruplarının yerleşim yerlerine göre değişmektedir. Şekil 4'te görüleceği üzere özel okullar en kıyıdaki ilçelerde oldukça azdır, ancak merkezdeki yayılım özel sağlık hizmetleri kadar keskin değildir. Özel okulların en yüksek olduğu ilçelere bakıldığında ilk sırada 200 özel okul ile Ümraniye (D2), ikinci sırada

³ Özel okul verilerine anaokulu, ilkököl, ortaokul ve lise dahil edildiği için 0-18 yaş aralığına referans verilmiştir.

182 özel okul ile Üsküdar (D2) ve üçüncü sırada 177 özel okul ile Başakşehir (D2) gelmektedir.

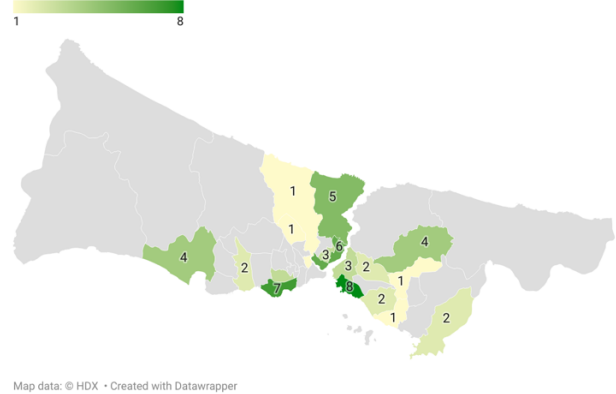

Şekil 4: İstanbul'daki özel okullar (2025)⁴

İlk üç şehrin de ikinci düzeyde olması lüks hizmet ve gelir grubu ilişkisi açısından anlamlıdır, ancak eğitime erişimdeki eşitsizliğin görünümüne ulaşabilmek için Millî Eğitim Bakanlığı merkezi sınav puanı ile öğrenci kabul eden özel okullar listesine de bakılması gerekmektedir. Bahsi geçen okullara girebilmek için hem akademik başarı hem de ailenin okul ücretini karşılayabilecek bir maddi duruma sahip olması gerekmektedir. Şekil 5'te görülebileceği üzere sınav sonucunu alım kriteri olarak belirleyen özel okulların İstanbul'daki dağılımına bakıldığında toplam 61 okuldan 8 tanesinin Kadıköy'de (D1), 7 tanesinin Bakırköy'de (D1), 6 tanesinin Beyoğlu'nda (D2) ve 6 tanesinin Beşiktaş'ta (D1) olduğu görülmektedir. Derecenin ve gelir durumunun önemli olduğu bu ayrıcalıklı okulların dağılımının daha keskin bir şekilde ayrışması, D5 SEGE skoruna sahip yalnızca bir ilçede (Sultangazi) merkezi sınav sistemiyle öğrenci kabul eden 1 okul varken D1 SEGE skoruna sahip dört ilçede toplam 21 okulun bulunması tabakalaşmanın kentteki görünümüne örnek oluşturmaktadır.

Şekil 6'da İstanbul'daki devlet okullarının ve özel okulların SEGE (2022) skorlarına göre dağılımı görülmektedir. D1 ve özellikle D2'de özel okulların sayısının devlet okullarının sayısını geçmesi dikkat çekmektedir. Üst gelir grubuna mensup ailelerin

yaşadığı yerlerde konumlanan özel okulların sayısının devlet okullarına göre fazlalığı bölgelerde yaşayan ailelerin taleplerini göstermekte ve arzın bu talebe göre şekillendiğinin altını çizmektedir.

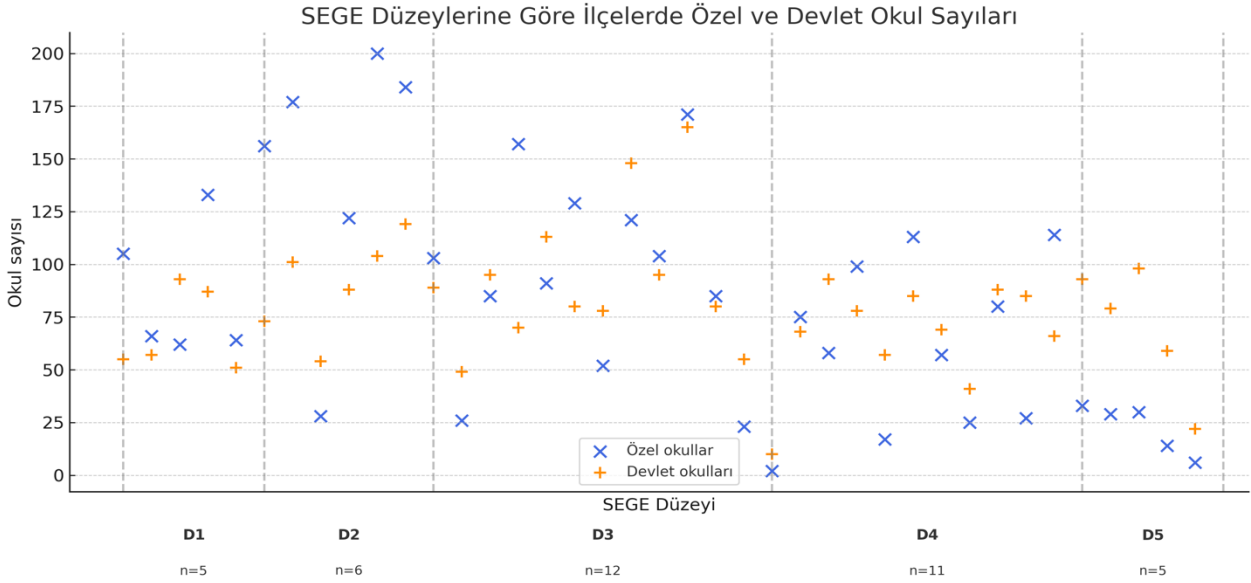
Şekil 5: MEB Merkezi Sınav Puanı ile öğrenci alan özel okullar (2025)⁵

D3 ve D4 ilçelerinde ise özel okullar ve devlet okulları arasında daha dengeli bir dağılım görülmekte, orta gelir grubuna sahip ailelerin okul seçimlerinde iki seçeneğe erişiminin de olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu husustan ötürü D3 ve D4 skoruna sahip ilçeler eğitim eşitsizliğinde "geçiş bölgesi" olarak da tanımlanabilir. Son seviyedeki D5 skoruna sahip ilçelere bakıldığında ise özel okulların sayısının oldukça az olduğu, devlet okullarının sayısının D5'teki her ilçede özel okullara göre fazla olduğu bulgusuyla karşılaşılmaktadır. Düşük gelir gruplarının yoğunlaştığı yerlerde özel okullara erişimin sınırlı olduğu ve ailelerin devlet okullarına yönelmek zorunda olması analizin çıktılarından biridir.

Sonuç olarak İstanbul'daki özel ve devlet okullarının sayılarından ve konumlarından ele alınan kentteki mekânsal eşitsizliğin görünümüne ulaşılabilir. Özel okulların üst gelir grubunun yoğunlukta olduğu ilçelerde oluşması, merkezi sınav puanıyla alan liselerin ise neredeyse yalnızca en yüksek gelir gruplarının ikamet ettiği ilçelerde olması eğitimin tabakalaşmayı yeniden üreten bir kurum olduğunun altını çizmektedir.

⁴ Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları listesi (2025), Erişim tarihi: 21.08.2025.

⁵ Kaynak: Türkiye Özel Okullar Derneği, MEB Merkezi Sınav Puanı ile Öğrenci Kabul Edecek Özel Okullar listesi (2025), Erişim tarihi: 04.09.2025.

Şekil 6: SEGE düzeylerine göre İstanbul ilçelerinde özel okullar ve devlet okullarının sayıları (2025)⁶⁷

Yalnızca ekonomiyi değil, sosyal ve kültürel sermayeyi de yeniden üreten eğitim kurumlarının dağılımından görüldüğü üzere özel okul ve devlet okul öğrencilerinin gündelik hayatta karşı karşıya gelme imkanları da kısıtlanmakta, sosyal hareketlilik bağlamında da fırsat eşitsizliği yaratmaktadır.

3.3. Lüks Hizmetlerin Yoğunlaştığı Yerler

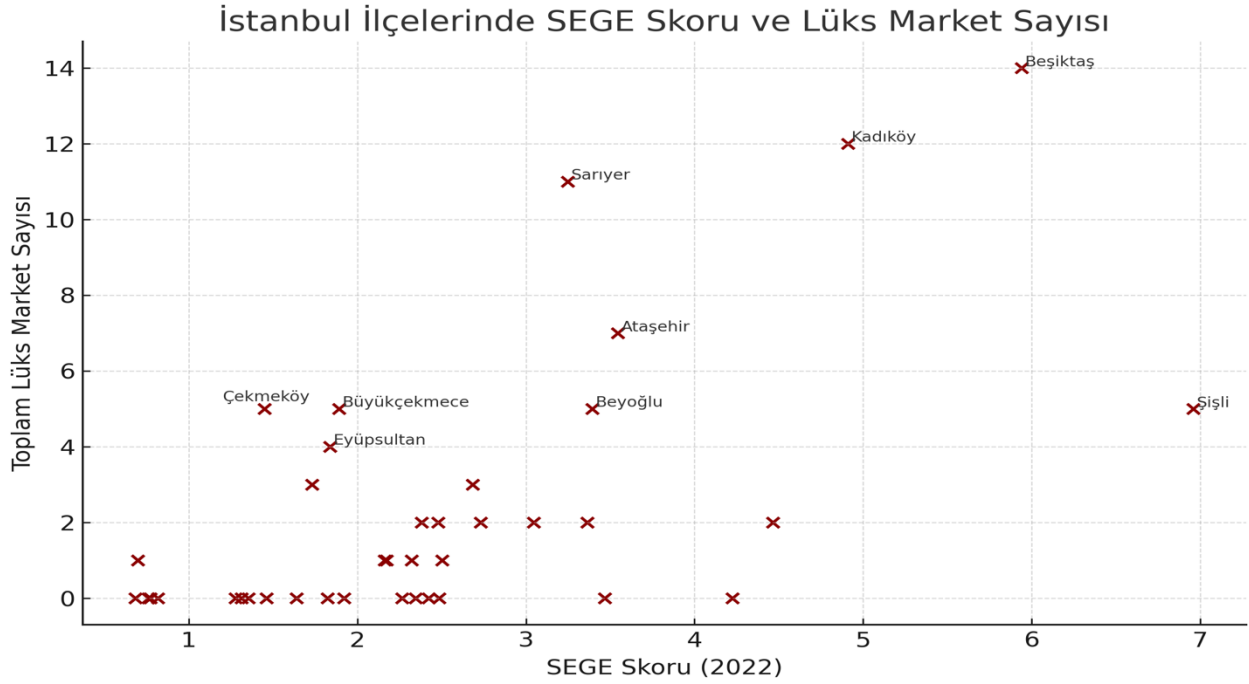
Türkiye’de lüks kültürün dönüşümünde özellikle 24 Ocak 1980 kararları sonrası liberalleşme adımları önemli yer tutmaktadır (Zürcher, 2000). Serbest piyasa ekonomisinin tüm tüketim alanlarında etkisinin göstermesiyle yalnızca ekonomik ilişkiler değil; hayat tarzı, yemek çeşitliliği, boş zaman aktiviteleri ve sosyalleşme pratikleri de yeni bir hâl almıştır (Bali, 2024). Kentlerde üst gelir grubuna mensup tüketim grubuna odaklı işletmeler çoğalmış ve bu işletmelerin mekânsal dağılımı kent içi eşitsizliklerin görünümünü artırmıştır. Tüketicilerinin yaşadığı ve çalıştığı yerlerde konumlanan lüks işletmeler toplumsal konumlarla birlikte hareket etmeye ve lüks tüketici-lüks hizmet ilişkisine göre yerleşim yerleri yeniden düzenlenmeye başlamıştır.

İstanbul’daki lüks tüketim mekânlarından en görünür örneklerinden biri yerel ve uluslararası menşeli lüks market zincirleridir. Bireysel işletmelerin araştırma dışı bırakıldığı bu çalışmada Macrocenter, Carrefour Gurme ve Gourmet Market şubelerinin ilçelere göre dağılımı ele alınmıştır. Şekil 7’de görülebileceği üzere en fazla lüks market şubesi Beşiktaş (D1) ilçesindedir (7 Macrocenter, 5 Carrefour Gurme, 2 Gourmet Garage). Devamında Kadıköy (D1), Sarıyer (D2), Şişli (D1) ve Ataşehir (D2) ilçeleri gelmektedir. D1 seviyelerinden yalnızca Fatih ilçesinde, D2 seviyelerinden ise sadece Başakşehir ilçesinde lüks market bulunmamaktadır. 39 ilçeden 17’sinde ise hiç zincir lüks market şubesi bulunmadığı verilerden çıkan sonuçlar arasındadır. Bu dağılımdan hareketle lüks tüketimin yalnızca ekonomik güç ile ilişkili değil, mekânsal dağılımda da ilgili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Yalnızca bir boş zaman geçirme aracı değil, bir yaşam tarzı olan spor salonu üyeliği özellikle üst gelir gruplarında sıklıkla karşılaşılan bir faaliyettir. Soylulukla güçlü bir biçimde ilişkilendirilen spor yalnızca sağlıklı beden üzerinden yorumlanamamakta, yüksek kültür ve ait olunan grupla etkileşim için bir alan olarak tanımlanmaktadır (Pinçon & Pinçon-Charlot, 2012).

⁶ Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları listesi (2025), Erişim tarihi: 21.08.2025.

⁷ Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı, Okullar ve Diğer Kurumlar listesi (2025), Erişim tarihi: 21.08.2025.

Şekil 7: SEGE (2022) düzeylerine göre İstanbul ilçelerinde lüks marketlerin dağılımı⁸

Yalnızca bir boş zaman geçirme aracı değil, bir yaşam tarzı olan spor salonu üyeliği özellikle üst gelir gruplarında sıklıkla karşılaşılan bir faaliyettir. Soylulukla güçlü bir biçimde ilişkilendirilen spor yalnızca sağlıklı beden üzerinden yorumlanamamakta, yüksek kültür ve ait olunan grupla etkileşim için bir alan olarak tanımlanmaktadır (Pinçon & Pinçon-Charlot, 2012). Ayrımın anlaşılabilmesi için butik spor salonları araştırmaya dahil edilmemiş, uluslararası lüks spor salonlarının İstanbul şubeleri analize dahil edilmiştir.

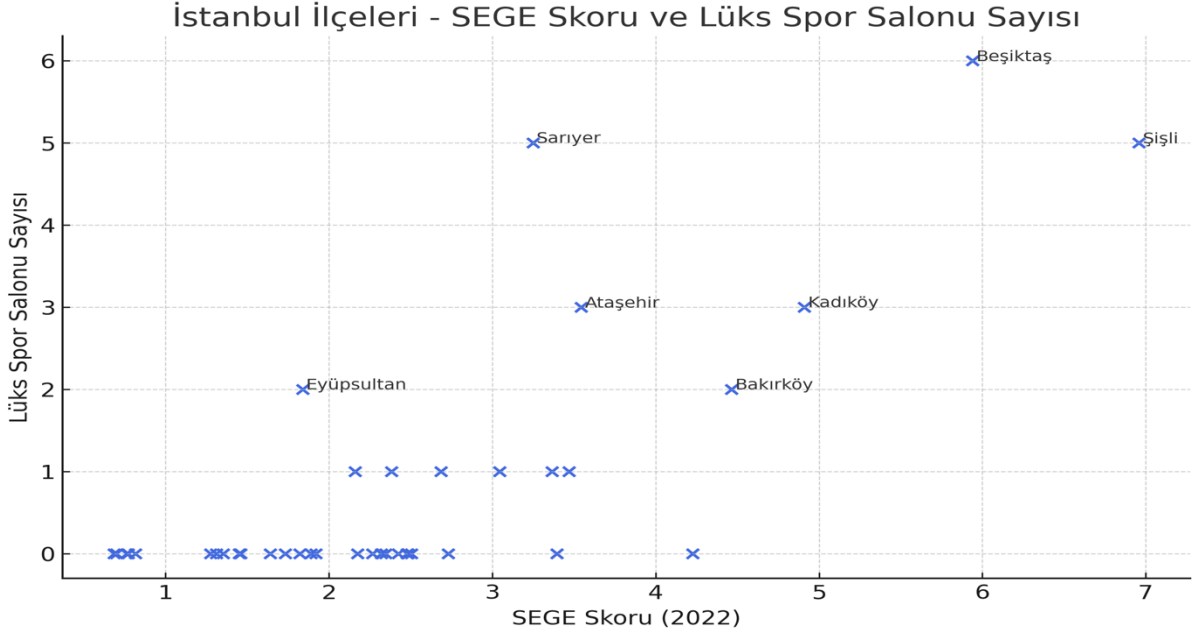
Ayrımın anlaşılabilmesi için butik spor salonları araştırmaya dahil edilmemiş, uluslararası lüks spor salonlarının İstanbul şubeleri analize dahil edilmiştir. Çalışmada ele alınan uluslararası lüks spor salonları zincirlerinin İstanbul şubelerinin de (MacOne, MacStudio, Snap Fitness, CrossFit, Sports International, Hillside City Club) tıpkı lüks market şubeleri gibi belirli ilçelerde yoğunlaştığı görülmektedir. En fazla lüks spor salonu olan ilçe Şekil 8'de de görülebileceği üzere Beşiktaş (D1) ilçesidir (4 MacOne, 1 Snap Fitness, 1 Hillside City Club). Devamında en yüksek SEGE (2022) skoruna sahip Şişli

(D1) ve Sarıyer (D2) ilçeleri gelmektedir. 39 ilçenin 26 tanesinde ise uluslararası lüks spor salonu şubesi olmadığı araştırmanın bulguları arasındadır.

Lüks marketler ve spor salonlarının İstanbul'daki mekânsal dağılımı tüketim ve boş zaman geçirme pratikleri üzerinden kentteki eşitsizliğin görünümünü sunmaktadır. Her iki hizmet türünün de İstanbul'un SEGE skoru yüksek ilçelerinde yoğunlaştığı görülmekte; bu kümelenmenin ise yalnızca iktisadi temelli olmaktan ziyade bir yaşam tarzı oluşmasında ve kurumsallaşmasında önemli bir yerde durduğu sonucuna varılmaktadır. Lüks hizmetlerin konumlarının kentte "lüks altyapı ağı" oluşturması ve bu ağın tabakalaşmayı yeniden üreten bir unsur olması tüketim ve hizmet araçlarının yalnızca ekonomik ilişkiyle değerlendirilemeyeceğini ortaya koymaktadır.

Lüks market ve spor salonu verilerinin coğrafi dağılımına bakıldığında her iki hizmet türünün de ağırlıklı olarak Avrupa yakasının merkezi ilçelerinde toplandığı görülmektedir. Beşiktaş, Şişli, Sarıyer ve Kadıköy bu kümelenmenin en belirgin örnekleridir.

⁸ Macrocenter, Carrefour Gurme ve Gourmet Market kurumsal web sitelerinden şube sayıları ve muhitlerinin verileri alınmıştır. Erişim tarihi: 22.08.2025.

Şekil 8: SEGE (2022) Düzeylerine göre İstanbul ilçelerinde lüks spor salonlarının dağılımı⁹

Söz konusu ilçeler yüksek SEGE skorları ile birlikte iş merkezlerine yakınlıkları, güçlü ulaşım altyapıları ve köklü üst sınıf yerleşim geçmişleriyle de öne çıkmaktadır. Anadolu yakasında ise Ataşehir ve Kadıköy bu örüntüye dahil olurken diğer ilçeler lüks tüketim mekânları açısından belirgin biçimde geride kalmaktadır. Bu coğrafi ayrışma İstanbul'un tarihsel merkez-çevre hiyerarşisini yeniden üretmekte; lüks altyapının yalnızca SEGE düzeyiyle değil, kentin tarihsel ve coğrafi belleğiyle de örtüştüğünü göstermektedir.

Lüks tüketim mekânlarının bu kümelenmesi yalnızca bir talep ve arz dengesi meselesi olarak okunamamaktadır. Macrocenter, Carrefour Gurmé ve Gourmet Garage şubelerinin yoğunlaştığı ilçelerde aynı zamanda uluslararası spor salonlarının da bulunması, bu muhitlerin birden fazla lüks hizmet türünü bir arada barındırdığına işaret etmektedir. Tek bir hizmetin erişilebilir olması ile birden fazla lüks hizmetin aynı ilçede bir arada bulunması arasındaki fark, lüks altyapı ağının katmanlı yapısını ortaya koymaktadır. Gündelik yaşamın farklı boyutlarında aynı ilçelerin tekrar tekrar öne çıkması, tüketim pratiklerinin rastlantısal bir dağılıma değil, yerleşik

bir sınıfsal coğrafyaya işaret ettiğini düşündürmektedir.

Araştırma sorularına dönüldüğünde bulgular üç düzlemde yanıt sunmaktadır. Birincisi dağılım örüntüsü açısından özel hastaneler, merkezi sınav puanıyla öğrenci alan okullar, lüks market zincirleri ve uluslararası spor salonları İstanbul'un D1 ve D2 düzeyindeki ilçelerinde belirgin biçimde kümelenmektedir. İkincisi SEGE ilişkisi açısından her dört hizmet türünde de ilçenin SEGE düzeyi yükseldikçe söz konusu hizmetlerin yoğunluğunun arttığı, D4 ve D5 düzeylerinde ise bu hizmetlerin ya son derece sınırlı kaldığı ya da hiç bulunmadığı görülmektedir. Üçüncüsü sınıfsal ayrışmanın görünümü açısından bu kümelenme ekonomik erişim farklılığı ile birlikte sağlık, eğitim ve gündelik tüketim gibi birbirinden bağımsız görünen alanlarda aynı ilçelerin defalarca öne çıkmasıyla lüks altyapının belirli muhitlerde katmanlı bir yapıya büründüğünü ortaya koymaktadır.

4. Tartışma ve sonuç

İstanbul'daki lüks hizmet ve tüketim mekanlarının toplumsal tabakalaşma bağlamında incelendiği bu çalışmada gelir grupları ve lüks hizmetlerin dağılımı

⁹ MacOne, MacStudio, Snap Fitness, CrossFit, Sports International ve Hillside City Club spor salonlarının kurumsal web

sitesinden şubelerin verileri alınmıştır. Erişim tarihi: 22.08.2025.

arasındaki uçurum dikkat çekicidir. Sağlık hizmetlerine en fazla ihtiyaç duyan gruplar hastane çeşitliliğinden yararlanamamakta, eğitime dezavantajlı başlayan gruplar burslu kazanabilseler dahi uzak konumları sebebiyle ulaşmakta zorluk yaşayacakları eğitim kurumlarından ayrı ilçelerde ikamet etmektedir. Bir hayat tarzı haline dönüşen spor ile çeşitli yüksek kalitedeki gıdalara erişim de aynı muhitlerdeki sakinlerinin kolaylığına sunulmaktadır. Sağlık ve eğitim hizmetlerinin de piyasa aktörü olmasıyla yorumlanabilecek bu süreç tabakalaşmayı perçinlemekte, halihazırda olan eşitsizliği derinleştirmektedir. Bu çıktılarından hareketle oluşan "lüks altyapı ağı" alt gelir grupları için bir motivasyon olan sosyal hareketliliğin önünü kapatmakta, alanları belirli grupların aidiyeti ile sınırlamaktadır.

Bu noktada erişimin varlığı ile erişilen hizmetin niteliği arasındaki farkı görmek gerekmektedir. Kamu hastanesi ve devlet okulu fiziksel olarak ulaşılabilir olsa da bekleme süreleri, kadro yoğunluğu ve sunulan hizmet çeşitliliği açısından özel muadillerinden belirgin biçimde ayrılmaktadır. Bunun ötesinde özel okul ya da hastaneye yakın yaşamak o kuruma erişimin yanında aynı muhiti paylaşan, benzer gündelik pratikleri sürdüren bir kesimin içinde yer almayı da beraberinde getirmektedir. Bourdieu'nün sosyal sermaye kavramından hareketle bu mekânsal yakınlık, bir hizmetin tüketilmesini ve o hizmeti tüketen toplumsal grubun bir parçası hâline gelmesini sağlamakta; sınıfsal konumun yeniden üretimine zemin hazırlamaktadır.

Lüks hizmetlerin belirli ilçelerde kümelenmesini yalnızca talep tarafından okumak yetersiz kalmakta, arz tarafı olan yatırım kararlarının arkasındaki ekonomik mantığın da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Özel hastane, özel okul ya da lüks market zinciri gibi yüksek işletme maliyeti gerektiren yatırımlar için yer seçiminde belirleyici olan başlıca etken kârlılığı garanti eden bir müşteri tabanının varlığıdır. Bu da yatırımcıları doğrudan üst gelir gruplarının yoğunlaştığı ilçelere yönlendirmektedir. Talep ile arzın bu şekilde birbirini beslemesi ilçeler arasındaki hizmet uçurumunu derinleştirmekte; yüksek gelirli ilçeler hem nitelikli hizmet çeken hem de bu hizmetler sayesinde cazibesini artıran bir döngünün içine girmektedir. Fiziksel altyapı

ve ulaşım kolaylığı da bu kümelenmeyi pekiştiren bir etkidir. Metro, metrobüs ve ana arterlerle iyi bağlantılı olan merkezi ilçeler yalnızca sakinleri için değil, çevre ilçelerden gelen üst gelir grubu kullanıcılar için de erişilebilir konumdur. Bu durum söz konusu ilçelerdeki hizmet talebini ve dolayısıyla yatırım çekiciliğini daha da artırmaktadır. Ulaşım altyapısı görece zayıf olan çevre ilçeler ise hem yatırımcılar hem de nitelikli hizmet arayışındaki kullanıcılar açısından ikinci planda kalmaktadır. Sonuç olarak lüks altyapı ağının coğrafyası sınıfsal tercihlerin yanı sıra ulaşım olanaklarının ve yatırım beklentilerinin de şekillendirdiği çok katmanlı bir sürecin ürünüdür.

Bu çalışmanın bulguları eşitsizliğin mekânsal boyutunu ele alarak literatüre özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Araştırma hem odağın korunması amacıyla sağlık, eğitim ve tüketim hizmetlerinin bazı dallarıyla sınırlı tutulmuştur. İleriki çalışmalarda özel sağlık klinikleri, alternatif tıp merkezleri gibi elit kesimin yöneldiği sağlık hizmetleri, özel eğitim kurumları ve üst gelir gruplarının çocuklarını göndermeyi önemseddiği hobi merkezleri, butik lüks marketler ve spor salonları verilere dahil edilerek gelir gruplarının tüketim ve yaşam tarzları arasındaki farklılıkların görünümünün daha net bir şekilde ortaya konabileceği önerilmektedir. Konut kiralاریyla, kültürel faaliyet dağılımıyla, ulaşım olanaklarıyla zenginleştirilebilecek mekânsal eşitsizlik çalışmaları araştırmada ortaya konulan "lüks altyapı ağı"nın boyutlarının daha geniş çerçevede anlaşılmasına olanak sağlayacaktır.

Extended Abstract

The Map of Luxury in the City: Class Segregation Through the Spatial Distribution of Exclusive Services in Istanbul

Social stratification in contemporary cities cannot be fully understood through income inequality alone. While income differences constitute a crucial dimension of inequality, the spatial distribution, quality, and accessibility of services play an equally significant role in shaping and reproducing class divisions. In large metropolitan contexts, the concentration of high-quality private services in certain neighborhoods contributes to the consolidation of socio-economic hierarchies. This study examines intra-urban class segregation in Istanbul by analyzing the spatial distribution of exclusive services targeting upper-income groups across the city's 39 districts. The central research question is how the clustering of luxury services reflects and reproduces class-based inequalities in urban space.

In this study, the term "luxury" refers not merely to price level but to services and consumption spaces that target a specific income group and are distinguished by their symbolic value and market positioning. "Upper-income group" and "elite" denote the segments concentrated in D1 and D2 districts according to the SEGE classification, with regular access to the services examined. "Prestige" refers to the symbolic and distinguishing quality of a service or space, associated with Bourdieu's concept of cultural capital.

Istanbul constitutes a particularly relevant case due to its position at the top of Turkey's Socio-Economic Development Ranking Research (SEGE, 2025) at the provincial level. As a globalizing metropolis characterized by intense capital accumulation, diversified service sectors, and stark socio-economic contrasts between districts, Istanbul provides a fertile ground for examining how spatial arrangements reinforce stratification. Rather than focusing solely on residential segregation or income statistics, this study shifts the analytical lens toward service infrastructure, covering services

that are either economically inaccessible to lower-income groups or symbolically associated with upper-class lifestyles.

The theoretical framework is primarily informed by Pierre Bourdieu's concepts of capital and distinction. Access to particular services is not merely a matter of purchasing power but also a marker of class identity, lifestyle, and habitus. Henri Lefebvre's conception of the production of space further supports the argument that urban space actively shapes social relations rather than serving as a neutral container. Richard Sennett's distinction between *ville* and *cit * highlights that the physical city is shaped by the needs and behaviors of particular social groups rather than by universal human needs. Drawing on these approaches, the study conceptualizes a "luxury infrastructure network," a spatial configuration in which high-end services concentrate in already advantaged districts, thereby strengthening class-based differentiation.

Methodologically, the research adopts a descriptive and spatial comparative design. The primary reference framework is the 2022 SEGE district index, which measures socio-economic development through indicators including education, health, employment, and demographic structure. Since SEGE scores are calculated for all districts across Turkey without province-specific scaling, the study re-leveled Istanbul's 39 districts internally. Districts were classified into five levels based on score thresholds at whole-number intervals (1, 2, 3, 4), with D1 representing the highest level and D5 the lowest. This produced unequal group sizes reflecting Istanbul's own socio-economic distribution, with the middle segments containing the most districts.

Data were compiled from official and publicly accessible sources. Private and public hospital lists were obtained from the Ministry of Health and Istanbul Provincial Health Directorate. Private and public school data, covering preschool through high school, were gathered from the Ministry of National Education. Lifestyle services included luxury supermarket chains (Macrocenter, Carrefour Gurme, Gourmet Garage) and high-end fitness

clubs (MAC One, MAC Studio, Hillside City Club, John Reed, Snap Fitness), selected based on pricing, branding, and data availability. All services were analyzed according to their distribution across the five district levels.

The findings reveal a consistent clustering pattern. Private hospitals are disproportionately concentrated in D1 and D2 districts such as Şişli, Beşiktaş, Kadıköy, and Sarıyer, while several D4 and D5 districts have very few or no private hospitals. Although public hospitals are more widely distributed, their presence does not offset the concentration of private healthcare in higher-income districts. A similar pattern emerges in education: institutions admitting students through centralized examination scores are overwhelmingly located in D1 and D2 districts, with D5 districts having extremely limited access to such schools. In the highest SEGE categories, the number of private schools in some districts exceeds public schools, reflecting a service landscape shaped by upper-income demand.

Lifestyle-oriented services further reinforce these distinctions. Luxury supermarket chains and high-end fitness clubs are heavily concentrated in central districts on the European side of the city, particularly Beşiktaş, Şişli, Sarıyer, and Kadıköy, while many D4 and D5 districts have no branches of these chains. The co-occurrence of multiple luxury service types within the same districts points to the layered character of the luxury infrastructure network: it is not the presence of a single exclusive service that defines a district's class geography, but the accumulation of several such services across health, education, and consumption simultaneously.

This clustering is shaped not only by demand but also by supply-side investment logic. High-cost establishments such as private hospitals and luxury retail chains require a guaranteed customer base, which directs investment toward upper-income districts. Physical infrastructure and transportation further amplify this effect: well-connected central districts attract both residents and users from surrounding areas, increasing service demand and investment attractiveness. The geog-

raphy of the luxury infrastructure network is therefore the product of a multi-layered process combining class-based preferences, investment expectations, and transportation advantages.

The findings also highlight that the distinction between access to public and private services goes beyond physical availability. Public hospitals and state schools may be geographically reachable, yet they differ substantially from their private counterparts in waiting times, staffing density, and service variety. Moreover, proximity to private institutions means participation in the social networks and daily practices of a particular class segment, a dimension directly linked to Bourdieu's concept of social capital.

The study contributes to urban sociology and inequality research by demonstrating that intra-urban inequality operates not only through residential segregation but also through the differentiated spatial distribution of institutional and lifestyle infrastructures. The "luxury infrastructure network" concept offers an analytical tool for understanding how class privilege is consolidated through the simultaneous concentration of health, education, and consumption services in the same districts. Future research may enrich this framework by incorporating housing prices, cultural venues, population-adjusted service ratios, and transportation accessibility to further map the dimensions of spatial inequality in Istanbul.

Declarations

Previous Presentation and Publication: This study was presented at the 10th Urban Studies Congress, held on 22–24 October 2025, with paper/page number 84. The manuscript has not been previously published in any form.

Funding: No funding was received for this study.

Conflicts of Interest: The author declares that there is no conflict of interest regarding the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethical Approval: This study does not require ethics committee approval, as it is based on published sources.

Ethics Statement: The author declares that scientific and ethical principles were followed throughout the conduct and preparation of this study, and that all sources used are duly cited in the reference list.

AI Disclosure: The author declares that no artificial intelligence-based tools or applications were used in the preparation of this study.

References

- Arun, Ö. (2014). İnce Zevkler - Olağan Beğeniler: Çağdaş Türkiye'de Kültürel Eşitsizliğin Yansımaları. *Cogito*, 76,167-192.
- Ataç Kavurmacı, E. (2025). School-Based Residential Segregation in Ankara: A Divided Urban Pattern in Educational Lines. *Education and Urban Society*, 57(3), 195-216.
- Bali, R. N. (2024). *Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a: Yeni Seçkinler, Yeni Mekânlar, Yeni Yaşamlar*. 14. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (2021). *Ayrım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*, 1. Baskı, (çev. Derya Fırat, Günce Berkurt), Ankara: Nika Yayınevi.
- Bourdieu, P. (2018). *Bir Pratik Teorisi İçin Taslak: Kabiliye Üzerine Üç Etnoloji Çalışması*, 1. Baskı, (çev. Nazlı Ökten), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bourdieu, P.; Wacquant, L. (2014). *Düşünsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*, 7. Baskı, (çev. Nazlı Ökten), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (1986). *The Forms of Capital*. 241-258 in *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, edited by J. G. Richardson. New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P.; Passerson, J.C. (2022). *Vârisler: Öğrenciler ve Kültür*, 5. Baskı, (çev. Levent Ünsaldı, Aslı Sümer), Ankara: Heretik Yayınları.
- Işık, O. (2021). Residential Segregation in a Highly Unequal Society: Istanbul in the 2000s. *The Urban Book Series*.
- İslam, T., & Sakızlıoğlu, B. (2015). The making of, and resistance to, state-led gentrification in Istanbul, Turkey. In L. Lees, H. B. Shin, & E. López-Morales (Eds.), *Global gentrifications: Uneven development and displacement*. Policy Press. <https://doi.org/10.1332/policy-press/9781447313472.003.0013>
- Kara, T. (2025). *Reimagining the Bosphorus: A digital ethnography of gentrification* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı].
- Kuyucu, T., & Ünsal, Ö. (2010). "Urban Transformation" as State-led Property Transfer: An Analysis of Two Cases of Urban Renewal in Istanbul. *Urban Studies*, 47(7), 1479-1499. <https://www.jstor.org/stable/43079924>
- Küçük, M. (2026). Urban segregation and socio-spatial transformation: the case of Zeytinburnu, Istanbul. *Housing and Society*, 1-30. <https://doi.org/10.1080/08882746.2025.2611664>
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi*, 2. Baskı, (çev. Işık Ergüden), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Lovering, J., & Türkmen, H. (2011). Bulldozer neo-liberalism in Istanbul: The state-led construction of property markets, and the displacement of the urban poor. *International Planning Studies*, 16(1), 73-96. <https://doi.org/10.1080/13563475.2011.552477>
- McCartney, G., Bartley, M., Dundas, R., Katikireddi, S. V., Mitchell, R., Popham, F., Walsh, D., & Wami, W. (2018). *Theorising social class and its application to the study of health inequalities*. *SSM - population health*, 100315. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2018.10.015>
- Milanovic, B. (2018). *Küresel Eşitsizlik: Küreselleşme Çağı İçin Yeni Bir Yaklaşım*, 1. Baskı, (çev. Meneviş Uzbay, Mustafa Pirili), Ankara: Efil Yayınevi.
- Mills, C. W. (2019). *İktidar Seçkinleri*. (çev. Ünsal Okay), İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Paköz, M. Z., & Kılınç, N. (2017). Hastanelerin mekânsal dağılımını etkileyen faktörler: İstanbul örneği. *İçinde Yerleşimi kuramı ve uygulamaları* (ss. 178-208). Yeni Anadolu Yayıncılık.
- Pinçon, M., Pinçon-Charlot, M. (2012). *Burjuvazinin Sosyolojisi*, 1. Baskı, (çev. Hande Turan Abadan), Ankara: Epos Yayınları.
- Pinçon-Charlot, M., & Pinçon, M. (2018). Social power and power over space: How the bourgeoisie

- reproduces itself in the city. *International Journal of Urban and Regional Research*, 42(1), 115–125. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12533>
- Sassen, S. (2018). *The Global City: Strategic Site, New Frontier*. In: Ferro, L., Smagacz-Poziemska, M., Gómez, M., Kurtenbach, S., Pereira, P., Villalón, J. (eds) *Moving Cities – Contested Views on Urban Life*. Springer VS, Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-18462-9_2.
- SEGE. (2025). *2025 İl Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SEGE)*. T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 21.10.2025.
- SEGE. (2022). *2022 İlçe Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmaları (SEGE)*. T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 21.08.2025.
- Sennett, R. (2025). *İnşa Etmek ve Yaşamak: Şehir Etiği*, 1. Baskı, (çev. Aydın Çavdar), İstanbul: Ayrintı Yayınları.
- Sunar, L. (2018). Türkiye’de Toplumsal Tabakalaşma ve Eşitsizlik: 1. Cilt, L. Sunar (Ed.), *Giriş: Türkiye’de Tabakalaşma ve Eşitsizliği Tartışmak* (2. Baskı, s. 1-34). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tudor-Hart, J. (1971). *The Inverse Care Law*, The Lancet, Volume 297, Issue 7696, 405-412
- TÜİK, (2026a). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları*, 2025, <https://veripor-tali.tuik.gov.tr/tr/press/53899> Erişim Tarihi: 12.05.2026.
- TÜİK, (2026b). *İl, tek yaş ve cinsiyete göre nüfus, 2007-2025*, İstatistiksel Tablolar, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt İstatistikleri, Erişim Tarihi: 12.05.2026.
- Zürcher, E. J. (2000). *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*, 7. Baskı, (çev. Yasemin Saner Gönen). İstanbul, İletişim Yayınları.